

Mentofaktúra folyóirat

-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

Abaházy Noémi:

Ki viszi át?

Dr. Kollár Coaching

Iskolacsoport

**Coach képzések, mediátor és
önismereti kurzusok**

<http://www.drkollarcoaching.hu>

iLoveSchool

**Közösségi oldal, fórum, blog,
chat**

<http://www.iloveschool.hu>

Főszerkesztő:

Dr. Kollár József

Coaching rovat szerkesztője:

Dr. Kollárné Déri Krisztina

ABAHÁZY NOÉMI

KI VISZI ÁT? (BÁNDY KATA HALÁLA ÉS AZ ÉLET ÉRTELME)

A 2012. július 8-án vasárnapra virradó hajnalban meggyilkolt 25 éves pszichológus, Bándy Kata esetét legalább három különféle aspektusból vizsgálták eddig a médiában és a közösségi hálózatokon. Az egyik tipikus kérdés, hogy miért váltott ki ekkora figyelmet más hasonló esetekkel szemben. A második fő irány a cigánybűnözés problémájának taglalása, a harmadik pedig a nők elleni férfierőszak. Írásom az első kérdésre adható lehetséges válaszkísérlet, de a harmadik kérdést is érinti. Az értelmezés során nem kívánom tovább szaporítani a média manipulatív létmódjáról, az emberek szenzációhajhászásáról és butaságáról szóló kvázi-összeesküvés-, illetve leleplezés-elméleteket. Úgy vélem, a Bándy Kata haláláról szóló „központi” narratíva valójában arról szól, hogy mi az élet értelme az értelmetlen halál perspektívájából. A az igazi tét, hogy erre a kérdésre korszerű, árnyalt, vagyis adaptív válaszok születnek-e.

Írásomban azt a „népi narratívát”, illetve implikációit vizsgálom, amely abból a tényből generálódott, hogy Bándy Kata 25 éves pécsi pszichológust hajnalban meggyilkolták. Mivel a rendőrség a nyomozás érdekeit figyelembe véve vagy másért (ez is a találgatások része volt) sokáig semmilyen hivatalos információval sem szolgált, a közösségi hálózatok népe és a különféle médiák közösen alkottak egy elképesztő mennyiségű és intenzitású érzelmekeket generáló, folytonosan tovább íródó „népi narratívát”. A romantikus történet kibomlását nagyban befolyásolta, hogy a feltételezett áldozatnak rögtön ismertté vált a neve (rövidesen az egész ország Katája lett), az életkora, a foglalkozása, nagyon hamar megszólalt aggódó apja, képeket láthattunk róla a neten, jól elképzelhetők voltak eltűnésének részletei. Megdöbentővé tette az eseményt, hogy bár a rendőrségnél dolgozott és pszichológus volt, vélhetőleg mégis (mint később kiderült, tényleg) gyilkosság áldozatává vált. Az a néhány apró mozaikkocka, amit megtudtunk róla, azt sejtette, hogy egy értékes, érzékeny, tehetséges, ambiciózus, életvidám, szerethető, empatikus ember vált egy ismeretlen, gonosz elkövető áldozatává. A feltételezett tettesre tehát már a fogason várt az az előre gyártott kabát, amely pontosan illett rá, vagyis az „összes létező” negatív sztereotípiát magára öltötte: büntetett előéletű, roma, tehetségtelen, értéktelen életet élő, ambíciótlán, érzéketlen, sunyi, munka- és empátia nélküli, kegyetlen „állat”. Ha Kata a jó megtestesülése, akkor P. László a gonoszé, az áldozat bukása egyben az erény sárbatiprása is. Ebben a szereposztásban P. Lászlóra az arisztotelészi erénykatalógusból

Mentofaktúra folyóirat
-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

Abaházy Noémi:

Ki viszi át?

Dr. Kollár Coaching

Iskolacsoport

**Coach képzések, mediátor és
önismereti kurzusok**

<http://www.drkollarcoaching.hu>

iLoveSchool

**Közösségi oldal, fórum, blog,
chat**

<http://www.iloveschool.hu>

Főszerkesztő:

Dr. Kollár József

Coaching rovat szerkesztője:

Dr. Kollárné Déri Krisztina

egyetlen sem illik: szelídség, bátorság, szemérem, mértékletesség, jogos felháborodás, jogszerűség, nagyvonalúság, igazság, szeretet, önérzet, állhatatosság, nemes becsvágy, áldozatkészség, belátás. Jane Austen regényeiben (Emma, Büszkeség és balítélet stb.) a hősnők életének értelme a méltó házasság. Azzal lehet méltó házasságot kötni, aki arisztotelészi értelemben véve jellemes ember, azaz birtokolja a fenti erényeket. Amíg a hősnők nem bizonyosodnak meg afelől, hogy a jelöltjük értékes életet él, hiába gazdag és jóképű, kiszolgáltatott helyzetük ellenére sem mennek hozzá. Az arisztotelészi erények egy része láthatóan modulált érzelem. Ahhoz, hogy erényesek, és ebből következően boldogok legyünk, olvasnunk kell magunk és mások érzelmeit, valamint képesnek kell lennünk arra, hogy szabályozzuk őket. Austen világában az „igazi szerelem” keretét az etikai erények adják, a XIX. századól uralkodóvá vált romantikus szerelem „első látásra” ennél kevésbé arisztokratikus. Az az előfeltevés áll mögötte, hogy az élet értelme az örök szerelem ígérete, ami mindig beteljesületlen marad, hiszen, ha beteljesül, már nem ígéret. Ehhez olyan emberkép társul, amely szerint az érzelmek vakok, és az ész nem képes őket kontrollálni. Az austeni szerelmi felfogásba nem fér bele a másik birtoklása iránti tébolyult vágy, a romantikus szerelemben viszont szinte minden, a gyilkosságig bezárólag. Ha az érzelmek vakok és ostobák, akkor a legostobább, legsötétebb lény is joggal hivatkozhat arra, hogy elkapta a szenvedély, elkeseredésében elragadták az érzései, amiknek nem tudott gátat szabni. A romantikus szerelem népi verziójával az a baj, hogy felmentést ad a kontrollálatlan cselekedetekre. Az érzelmeket nem stratégiai döntéshozó eszközökként kezeli, hanem vak erőkként. Irving Singer szerint a „szerelem első látásra” nem ösztönös reakció, még ha ellenállhatatlan biológiai készletként is éljük meg, amely mintegy előtör életünk intellektuális, kulturális felszíne alól. A képzeletbeli vademberünket hormonjai üzik kielégülése tárgya felé, és amikor megpillantja vágyai célját, úgy érzi magát, mint egy sivatagi vándor a várva várt oázisban. A „szerelem első pillantásra” a mi kultúránkban egészen más. Civilizációnknak a költők, a regényírók, a történészek és a filozófusok által művészi módon újra és újra szőtt mintázatai közül az egyik legvonzóbb. Ezeknek a kreatív férfiaknak és nőknek a gondolatai azok, amelyek létrehívják szenvedélyes érzelmeinket, meghatározzák mindennapi nyelvünket, az életünk értelméről való elképzeléseinket. Örököltünk egy világlátást, amelyet természetesnek veszünk, hiszen az a mód, ahogyan reflektálunk rá, szintén a világgépünk része. A századokon át virágzó erotikus képzelet kulturális génjei úgy irányítják gondolatainkat, érzéseinket, hogy észre sem vesszük. La Rochefoucauld szerint sohasem esnénk szerelemben, ha korábban nem hallottunk volna róla. A szenvedélyes érzelmek, amelyek úgy törnek ránk, mint derült égből a villámcsapás,

Mentofaktúra folyóirat
-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

Abaházy Noémi:

Ki viszi át?

Dr. Kollár Coaching

Iskolacsoport

**Coach képzések, mediátor és
önismereti kurzusok**

<http://www.drkollarcoaching.hu>

iLoveSchool

**Közösségi oldal, fórum, blog,
chat**

<http://www.iloveschool.hu>

Főszerkesztő:

Dr. Kollár József

Coaching rovat szerkesztője:

Dr. Kollárné Déri Krisztina

valójában századokon át finomított érzések párlatai. A biológiai gyökerű indítékok nélkül természetesen ezek a kulturális produktumok nem lennének ilyen vonzóak, de a romantikus szerelem fogalmi nélkül biológiai késztetéseinket nem szerelemként élnék meg. A „szerelem első látásra” és a „szerelembe-esés” kultúránk intellektuális és képzelőerejének századokon át alakított formái. Ebből a perspektívából a szerelem nemcsak megtörténik velünk, hanem, Stendhal szavaival, hosszú kikristályosodási folyamat eredménye.

A szerelem mai mintázatai tehát hosszú időn át zajló kulturális folyamat eredményeként jöttek létre, fő okai annak, hogy mit gondolunk az életünk értelméről. Az életünk értelméről alkotott elképzelésünket nagy mértékben befolyásoló romantikus szerelem egyik központi, komplex, századokon át cizellált érzelme az empátia. Lehetővé teszi számunkra, hogy osztozzunk szerelmünk örömeiben és bánatában, azaz szerethessük és viszont szerethessen.

Az empátia két összetevőből áll: érzelmi és kognitív komponensből. Az első a másik ember érzelmeire adott megfelelő érzelmi reakció, a második a másik érzéseinek, gondolatainak, vélekedéseinek megértése vagy előrejelzése. Baron-Cohen a Science of Evil című könyvében, amelyben az ördög helyére, a tudomány embereként, az empátia erózióját állítja, három negatív zéró-empátiával rendelkező csoportot különít el: a bordeline és narcisztikus személyiségzavarban szenvedőket, valamint a pszichopátákat. A negatív jelző azt jelenti, hogy ezek a típusok bizonyos mértékben képtelenek a szerelemre, illetve veszélyt jelenthetnek embertársaikra. Viselkedésüknek Baron-Cohan szerint biológiai oka vannak, az empátiáért felelős agyi áramkör működési zavara. A bordeline-ok kognitív és érzelmi empátiája egyaránt zéró, a narcisztikusok érzelmi empátiája nulla, míg a pszichopáták kognitív empátiája nagyon jó, az érzelmi empátiájuk és morális érzékük viszont egyaránt zéró. Szerinte újra kéne gondolni a pszichiátriát abból a szempontból, hogy a zéró empátiával bíró embereket „empátia hányban szenvedőként” kellene kategorizálni. Ez lehet folyamatos, azaz egy pszichopátáé vagy ideiglenes, vagyis olyan ember empátia-hiánya, aki egyébként semmilyen személyiségzavarban nem szenved pszichiátriai értelemben. Bándy Kata gyilkosa a gyilkosság során zéró-negatív empátiával bírt, ha pszichopataként diagnosztizálják, ha nem. A zéró-negatív empátiával elkövetett tettek ellentmondanak a romantikus szerelem által konstituált látomásnak az élet értelméről. P. László cselekedetének nincs köze a romantikus szerelemhez kapcsolódó halálhoz sem. Egy számunkra idegen, viszolyogtató, félelmetes és kegyetlen világnak, a zéró-empátia barbárságának az üzenete. Tette az életünk értelmét adó értékek, századok, emberek, költők, filozófusok gondolatainak a sárbatiprása. Ezért vált ki belőlünk ilyen indulatot.

Mentofaktúra folyóirat
-filozófia és Coaching

<http://www.mentofaktura.hu>

Abaházy Noémi:

Ki viszi át?

Dr. Kollár Coaching

Iskolacsoport

**Coach képzések, mediátor és
önismereti kurzusok**

<http://www.drkollarcoaching.hu>

iLoveSchool

**Közösségi oldal, fórum, blog,
chat**

<http://www.iloveschool.hu>

Főszerkesztő:

Dr. Kollár József

Coaching rovat szerkesztője:

Dr. Kollárné Déri Krisztina

Bándy Kata meggyilkolásáról értesülő embertársaink jó része dühöt érez az elkövető iránt. Az életünk értelméről szóló történet egyik konstitutív érzelmé a düh, az elkövető elleni gyűlölet. A düh a szerelemhez hasonlóan komplex érzélem, olyan stratégia, amely megfelelő, modulált használata esetén, arra sarkall, hogy megértsük a helyzetünket és megvédjük értékeinket. Ennek a történetnek másik központi érzelmé a költőktől tanult szomorúság.

Nagy László *Ki viszi át a szerelmet?* című versének hőse elképzeli azt a létformát, amikor nem lesz költészet, amikor meghal a költő. „Létem ha végleg lemerült, ki rettentí a keselyűt, s ki viszi át a fogában tartva a szerelmet a túlsó partra?”

Ez persze számunkra egy élhetetlen világ, a negatív-zéró empátiával bíró barbároké, amelyben létünk értelmét vesztené.

Abaházy Noémi

Dr. Kollár Coaching Iskolacsoport

<http://coachkepzes.szervezetepites.hu>